

У НОВОМЕ САДУ У ПЕТАК 10. АПРИЛА 1887.

* ГОДИНА XII. *

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 11.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Извави за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свака о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ПРОСЛАВА 25-ГОДИШЊИЦЕ СРПСКОГ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА.

Навршило се двадесет и пет година, како је напис народно позориште основано. Управа српског народног позоришта закључила је, да свечано прослави ту ретку светковину. Шта је позориште заслужило за тих двадесет и пет година, о том није нам нужно овде сад говорити. За то ћемо овом приликом рећи коју само о томе, како је отиочелата ретка светковина. Колико се наш народ интересује за своје мезимче, показало се најбоље на овој прослави. Из свију српских крајева искупио се многобројни свет, да буде учесних те лепе прославе.

Други дан ускреа започела је прослава. Позорница дворана била је врло лепо украшена. Прочеље над позорницом украшено је сликама Њихових Величанстава краља и краљице, а мало ниже сликама њихових краљевских Височанстава престолонаследника Рудолфа и Стефаније. Са стране беху изложени ликови наших првих књижевника, који су радили на позоришној књижевности и уметности а то су: Јоаким Вујић, Јован С. Поповић, Јован Суботић, Његуш, Ђура Јакшић и Коста Трифковић, а у зачелју према позорници Бранко Радичевић и Корнелије Станковић.

Прославу је отворио начеоник позоришни др. Лаза Станојевић овим говором:

„Поштovana публика!

Четврт столећа утонуло је већ у море прошлости, откад је срп. нар. позориште први пут угледало света.

Српски народ откидао је тако рећи од уста својих и прилагао драговољно па олтар нашег позоришта.

С одушевљењем пратио је народ сваки напредак и развитак нашег позоришта и трудио се — по могућству сила својих — да позориште наше одржи, да га усаврши.

Нашло се у народу нашем дарељивих руку, родољубивих душа, које су знатац део свога иметка завештала нашем позоришту као приномоћ.

Прегоше по неке дичне црквене и политичне општине напис, те приложише знатне своје на одржавање нашег позоришта, а иски поврчани заводи и поједини родољуби сете се редовно сваке године овог нашег народног мезимчeta и приносе му своје дарке.

Дигоше се родољуби у сваком месту, куда позориште наше присеће, да му буду помоћи и да му — по могућству — обезбеде материјални постанак.

Латине се прва књижевници и писци српски, да умним производима својим непосредно обогате позоришни репертоар, оснаже књижевност и улепшају језик, а посредно, да да буде и уздужу дух народни, да утичу благотворно на развијак лепе вештине и уметности и да омогуће материјалну корист нашег позоришта.

Колико је ово наше позориште од постанка свога па до данас учинило добра народу нашем на културном и просветном пољу, то ће тек историја да забележи подмладаку и потомству нашем.

У визу од 25 година доживио је и преживио наше позориште доста лепих и светлих, ал' уједно доста мутних и суморних дана, па ипак и у најнеизгоднијем добу и у најсудбоноснијем часу није га позртвовање, наклоност и љубав народна напустила, а камо — ли изневерила.

Зато нека је од мене, а у име „друштва за срп. нар. позориште“ овом свечаном приликом изречена пајточија благодарност народу на његовој обилатој потпори.

Нека је овом свечаном приликом изречена слава мртвима, а лепа хвала живим меценима нашег позоришта.

Нека је овом свечаном приликом изречена слава мртвима, а досгојно признање и захвала живим писцима позоришних дела.

Нека је овом свечаном приликом одано јавно признање свима добротворима, дародавцима и родољубима, који се — ма у ком

погледу — заузимали око одржана и унапређења нашег позоришта.

Па поздрављајући у име „друштва за срп. народно позориште“ најујерније пошт. поблиску, што се у тако лепом броју искушила на отварање ове наше ретке свечаности, поздрављам уједно и све поштоване, одличне, миле и драге нам госте, а на име: г. Јована Ђорђевића, као покретача и оца нашег позоришта; даље г. заступника посестриме нашег позоришта, госп. Јосифа Кнајзла, *владиног повереника за земаљско-хрватско народно позориште у Загребу*, који не пожалише труда, већ драгом душом похиташе, да нам ову нашу лепу светковину својом присутишћу зачине и увекају, да покажу и докажу, како су се братском позиву нашем као браћа одавали, и да буду очевидци и сведоци ове наше славе, а ми ћемо им свесрдно љубављубављу вратити кад и они дођу у ту прилику, да оваково славље славље славе.

А сад, пре него што завршим, налаже нам подавичка дужност, да се као верни синови отаџбине у овом свечаном тренутку сетимо са најдубљим поштовањем и синовљом оданошћу узвишеног владара и господара, под чијим мокним окриљем сви народи уживају благодети мира и поретка.

Нека свемогући још дуго и дуго одржи у здрављу Његово Величанство нашем премилостивог краља Франца Јосифа I., на радост и срећу благодарних му држављана!

На крају овога говора кад је начеоник пожељио Њег. Величанству краљу нашем од Бога дуги

век, војничка капела одевираја је царску химну и за време свирке стајали су сви присутни. Ово је био заиста најсвечанији тренутак. После говора дра Л. Станојевића изговорио је вештачки *Димитрије Ружић* пролог г. М. П. Шапчанина, који је штампан у овом листу. За њим је А. Хаџић потанко изложио историју и развитак позоришта српског у опште и народног напосле од првог му почетка до данас. После говора А. Хаџића приказани су „Пријатељи“, од Л. Лазаревића. Кад је године 1861. 17. јула организована наша позоришна дружина, то је био први комад што се представљао. Овога пута улоге су биле у најбољим рукама, за то је и сама престава испала врло складно.

Саму прославу увеличали су својим присуством *Јован Ђорђевић* творац и отац нашег народног позоришта. За тим *Ј. Кнајзл*, интенданат загребачког казалишта и *Адам Мандровић*, ранатељ хрватске драме у Загребу.

Управа нашем народном позоришту у 5 свечаних представа изнеће нам у кратким потезима развитак наше позоришне книжевности приказом најбољих драма или појединих најлепших призора из оригиналних српских драматских дела. Много је муке и истрајности требало док је дошло до тога што је данас! Дао би Бог, да буде и на даље оне истрајности, оног пожртвовања и родољубља, па ће наше народно позориште дочекати и педесетогодишњицу. Ми морамо особито бити захвални позоришној управи, што није жалила труда ни трошка да ова значајна прослава испадне што сјајније.

Б.

ЛИСТИЋИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(*Завађена браћа,*) позоришна игра у 4 чина, написао Еркман и Шатријан, превео М. П. Шапчанин. (Први пут у суботу 28. марта о. г.)

„Ко ти је извадио око?“ — „Брат“ — „За то је тако дубоко“ . . .

И истина је. Страст нема међа, и кога она заслени, онога обично и сатре. Хладнокрвно чупа човек жицу по жицу срца свога, да од њих испреде меко узглавље својој необузданој страсти.

Такав сукоб природних осећаја са распаљеном страшћу износи нам и ова драма на сутрет. Два рођена брата завадила се око очинства, па у необузданој страсти терају мржњу и низму до врхунца. Не чују бољи глас своје унутарности, не хају толико ни за свој напредак, ни за свој углед у свету, него стоје један према другом као разјарени лавови, да им чисто чујеш шкргут зуба и да са зебњом чекаш

kad ће један на другог ударити, да му живе срце искине. Па и то им је још мање, него засађују ту исегу мржњу и у млада срда деце своје, па шта ће бити, него ће једном једно друго сатрти.

Али је провиђење пријатељ човеку, па некада и оно поправи, што он у својој несвести не би никад могао. Деца завађене браће хоће трагом својих родитеља и потпирују мржњу једно против другога, али што се они више напрежу, све их јаче савлађује нека виша моћ, нека неодољива снага. Уместо мржње распаљује се у њиховом срцу још јача страст — љубав, и та их победи. Деца се заводе, да не могу једно без другога живети, а родитељска љубав укроти и оне разјарене лавове, па од звера учини разумно створење, које се горко каје па и поправља. . .

Као што се види, така снажна психичка

борба даје доиста много и лепих драмских елемената. Потенцирање мржње, неприметно поткрадање љубави у млада срца, насилен прелом окорелих противника — све се то може уздики до висине драмске акције, у којој је тим већа драк, што баш све противности потичу из унутрашњости човека; што су општа карактеристика његова. Ако је то психички конзеквентно и верно изведено а појетски схваћено, онда сада стоји до уметничке технике, па је драма готова.

И доиста, писци су свој материјал психички добро схватили, појетски извели и уметнички представили. Мржња браће расте као лавина, да је човеку страх погледати у последицу њене; мржња та храни се својом природном храном — најнезнантијим случајем — па кад дође до прелома, стигла је па свој врхунац. Са тога врхунца хоће да оба завађена брата у попор сруши, и ми то сваки час с правом очекујемо, док у ту таму не сијне светлији зрак. Па и кад је сијно, који ће надјачати? Да не ће неваљала страст одржати меѓдан? Да не ће најплеменитији осећај пасти, а слабост надвладати? Шта може бити излаз, и које је то срество да изравни таку провалу? Па, гле, чим сунце сијну, како се санте топе! Узвишене песничко схватање тражи победу бољег начела: и пред вечним осећајем; пред првим нежним ударом млада срца; пред свемогућом снагом родитељске љубави пада све ничице. Страшно је гледати окорелу сирову нарав Јанову, како као рађен лав пузи и моли; ужасно је и помислити на насиљну револуцију у души његовој; не можеш да схваташи како ће горди и осветљиви Жак све то да оправсти: па опет видиш свугде узвишену истину и природу, свети дах божанске душе. Јесте, истина, цела је истина — и нико то не сме порећи! „Љубав је јача од мржње.“ Песник нам је ту истину тако протумачио, тако са нашом сопственом душом идентификовао, да је не можемо одбацити.

Према томе ми се само можемо радовати, што је тако дело и у нашу литературу иресаћено. Оно, по суштини предмета, одговара нашој нарави тако, да би могло важити као наше, и да није женидба и удајба између присних рођака, чисто бисмо помислили, да је црпено из наших прилика. Иста суврост, иста нежност нашега типа, па и детаљи не одмичу од нашега живота. Још кад се узме, да је превод тако леп и чист, тако мио и сродан нашему начину, онда знамо за што ће тај комад на нас тако утицати. Ми дакле захваљујемо М. Шапчанину на његовом лепом избору и поштеном труду и само бисмо га молили, да у именима уведе неку нама приличнију једнакост. Хајде нека остане поро-

дично име „Ранџављевић“, али према томе би најзгодније било, да се Лујза зове: Лујза Жанова Ранџављевић (а не кћи Жана „Ранџава“), а Ђорђе: Ђорђе Јаков Ранџављевић (а не Ранџављевић син Јаков). Таких имена има у нашем народу данас, па да се преводилац тога сетио, не би шепртљио око тога.

Приказ глумаца и у појединост и у целини могао је задовољити. Љукић и Миљковић показали су и више.

(Пре двадесет и пет година) био је председник позоришном одбору Ј. Ђорђевић, а чланови му били су: Др. Јован Андрејевић, Т. Поповић, Емил Чакра и Јован Јовановић. Тај одбор, или управо председник томе одбору Ј. Ђорђевић, управљао је непосредно српском народном позоришном друштвом, која се 17. јула 1861. као таква образовала, а већ 23. јула 1861. почела је свој рад и приказала је 17. јула 1861. „Пријатеље,“ од Л. Лазаревића и „Мушки метод и женска мајсторију,“ шаљиву игру І. чину, од Л. Кевира, коју је за српску позорницу удесио Ђ. Вукићевић.

Чланови народне позоришне дружине били су тада: Димитрије Ружић, Никола Недељковић, Никола Зорић, Алекса Савић, Константина Хаџић, Јован Путић (уједно шантаж), Димитрије Коларовић, Павле Степић, Драгиња Поповићева (касије Ружићка) и Јубица Поповићева (касије Коларовићка). Спомоћно особље: Гардеробар: Васа Поповић, реквизитар: Петар Маленчић, реквизаторов помоћник: Лазар Апостоловић.

ПОЗОРИШТЕ.

(Милоша Цветића), награђеног писца „Немање,“ одликовао је Његово Величанство краљ Милан орденом св. Саве V. степена.

(Езоп.) Езоп беше римски глумац, који је приказивао трагичне улоге у време цицероново. Славни говорник римски Цицерон спомиње га с похвалом у својим списима. Езоп беше ужасан трошација. Прохарчио је грдне новце. По Плинију потрошио је 5000 талира за једно јело, које је било зато вљено од најразличнијих птица певачица; а Хорације прича, да је и Езоп, као што је и Клеопатра учинила, врло драгоцену бисерно зрно у сирћету растворио и тако га прогутао. Па поред свега тог расипања ипак је после своје смрти оставио још 1 милијон и 40.000 талира. А из тога се може видети, да су још тада господа глумци били веома добро наплаћени!

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

9. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТИЛАТЕ.

ЧЕТВРТА СВЕЧАНА ПРЕДСТАВА У ПРОСЛАВУ 25-ГОДИШЊИЦЕ СРП. НАР. ПОЗОРИШТА.

IV. ДАН ПРОСЛАВЕ.

У НОВОМЕ САДУ У ПЕТАК 10. АПРИЛА 1887.

МАКСИМ ЦРНОЈЕВИЋ.

ТРАГЕДИЈА У 5 ЧИНОВА, НАПИСАО ДР. ЛАЗА КОСТИЋ, ЗА ПОЗОРИНИЦУ УДЕСИО А. ХАЦИЋ, МУЗИКА
ОД А. МАКСИМОВИЋА.

О С О Б Е:

Дужде од Млетака	Милојевић.
Ђорђе, син му	Марковић.
Анђелија, ћка му	Л. Хацићева.
Филета, удовица дуждевог сина Марка	С. Вујићка.
Иво Црнојевић	А. Мандровић.
Јевросима, жена му	Д. Ружићка.
Максим, син му	Ружић.
Милош Обренбеговић	М. Димитријевић.
Радоје, Црногорац	В. Димитријевић.
Јован капетан, ивни синовац	Васиљевић.
Илија Ликовић,	
Милић Шереметовић	
Ђуро Кујунџић,	
Надан Бојимир,	
Војводе црногорске, млетачка господа, црногорци, млечићи, иажеви, маске, сватови, слуге. Збија се у Млеткама и у Црној Гори.	Исајловић. Кестерчанек. Лазић. Добриновић.

Г. Адал Мандровић, равнитељ хрватске драме у Загребу, излази у улози Иве Црнојевића као гост *последни пут* овом приликом.

У суботу 11. априла пета и последња свечана представа у прославу 25-годишњице српског народног позоришта по саопштеном распореду.

Улазнице могу се добити у позоришној писарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

Слободне улазнице не важе ни за једну од пет свечаних представа позоришних.

ПОЧЕТАК У 7¹/₂ А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.